

[Светосавље.орг](#) :: [Библиотека](#)

<< **[претходна](#)** [**[садржај](#)**
] следећа >>

СВЕТИ ЈОВАН ЗЛАТОУСТ О СВЕШТЕНСТВУ

БЕСЕДА ШЕСТА

1. Тако бива у садашњем животу, као што си ти већ слушао. Како ћемо, пак, поднети оно што се има десити када ћемо давати одговор за свакога од оних који су нам поверени? Тамо се казна неће ограничити на стид, већ предстоји вечно мучење. *Слушајте старешине своје и повинујте им се, јер они бдију над душама вашим, пошто ће одговарати за њих (Јев.13,17).* О томе сам и раније говорио, али ни сада нећу прећутати. Страх од те претње постојано потреса моју душу. Ако је за онога ко саблазни једног и притом малог боље да му се обеси камен воденички о врат његов те да потоне у дубину морску, и ако сви који рањавају савест браће греше против самог Христа (Мт.18,6; 1.Кор.8,12), шта ће тек претрпети и каквој ће се казни подврћи они који су погубили не једног,

двојицу или тројицу, већ такво мноштво? Они не могу да се оправдају неискуством, да прибегну незнању, да се извињавају неопходношћу и принудом. Ка таквој заштити пре могу да прибегавају потчињени, оправдавајући се за сопствене грехе, неголи предстојатељи за оправдање грехова других људи. Због чега? Због тога што онај ко је постављен да исправља незнање других и данаговештава предстојећу борбу са ђаволом не може да се оправдава незнањем и да говори: "Ја нисам чуо трубу и нисам предвидео рат". Он је, као што говори Језекиљ, и постављан да труби задруге и да наговештава долазеће невоље. Због тога ће га неминовно постићи казна уколико погине макар један човек. *Ако стражар види мач који долази и не затруби људима и не објави, те дође мач и узме душу, њену крв ћу тражити из руку његових, премда је и узета ради свог безакоња* (Јез.36,6). Престани да ме увлачиш у тако неизбежну одговорност. И ми не говоримо о предводништву војске, нити о (земаљском) царевању, већ о делу које захтева анђелску врлину.

2. Свештеник, наиме, треба да има душу чистију од самих сунчевих зрака како га никад не би оставио Дух Свети и како би могао рећи: *А живим - не више ја, него живи у мени Христос* (Гал.2,20). Они који живе у пустињи и који су се удаљили од града, трга и тамошње буке, свагда се налазе у пристаништу и наслађују се тишином. Па ипак, они се не решавају да се ослоне на безбедност свог живота, већ предузимају мноштво других предострожности, ограђујући се са свих страна и старајући се да говоре и делају са великом опрезношћу како би, по мери људских сила, са смелошћу и истинском чистотом могли да приступе Богу. Какву тек треба, по твом мишљењу, да има силу и чврстину свештеник да би своју душу

сачувао од сваке нечистоте и да би духовну красоту очувао неповређеном? Њему је неопходна већа чистота неголи њима. А онај коме је неопходна већа чистота свакако ће имати више повода да се окаља, осим уколико постојаном будношћу и великим напрезањем не учини да му је душа недоступна за тако нешто. Лепота лица, пријатност покрета тела, усклађеност хода, нежност гласа, мазање очију, бојење образа, плетенице, украшавање косе, драгоценост одеће, благоухање мириса и све друго чиме се заноси женски пол може душу довести до смућења уколико не буде чврсто ограђена строгом целомудреношћу. Уосталом, није ни чудно уколико се дође до смућења од свега тога. Међутим, велико чуђење и запрепашћење изазива чињеница да ђаво може да побеђује и рањава људске душе и предметима који су сасвим супротни. Неки су избегли наведене замке, али су упали у друге, сасвим различите од првих. Немарно лице, ненамештена коса, блатњава одећа, неуредна спољашњост, грубо обраћање, неповезана реч, неусклађени ход, непријатан глас, сиромашан живот, неугледан изглед, несигурност и усамљеност најпре у посматрачу изазивају сажалење, а затим доводе до крајње погибли.

3. Многи су избегли прве замке које се састоје из златних ствари, мириса, одеће и осталог што сам поменуо и лако падали у друге, које се толико разликују од њих, те [завршавали] са погибијом. Према томе, и сиромаштво и богатство, и леп изглед и проста спољашњост, и долично и немарно општење, и све што сам набројао може у души посматрача да изазове борбу и да га окружи напастима са свих страна. Како ће он да се успокоји међу толиким замкама? Где ће он наћи

прибежиште? Он, додуше неће бити вучен насилно (што је лако избећи), али је [велико питање] како ће сачувати душу своју од смућења нечистим помислима? Ја не говорим о почастима које изазивају безбројна зла. Иако ометане силом целомудрености, почасте које указују жене често обарају онога ко се није научио да постојано пази на такве замке. Онај, пак, ко почасте које указују мушкарци не прима са великом равнодушношћу упада у све супротне страсти - у ропско угађање и безумну надменост. Са једне стране, он ће бити принуђен да се понижава пред својим ласкавцима, а са друге ће се због почасте коју му указују да се надима пред нижим, сурвавајући се у провалију безумља. О. томе сам већ говорио. Штету, пак, која одатле произилази може познавати само онај ко има сопствено искуство. Онај ко се креће међу људима подвргава се неизбежно и још много већим опасностима. Онај, пак, ко је заволео пустињу поседује слободу од свега тога. Понекад и њему греховна помисао представља понешто слично. Међутим, та представа је слаба и брзо може да се угаси, с обзиром да гледање споља не додаје храну за пламен. Монах се боји само за себе самога. Чак ако је и принуђен да се брине о другима, ради се само о малом броју. Па чак и да их је много, број је ипак увек мањи, неголи број оних који припадају Црквама. И брига о њима је много лакша за настојатеља не само због малобројности, већ и стога што су сви слободни од светских дела и немају потребе да се брину ни о деци, ни о жени, нити о нечем другом сличном. То их чини послушним настојатељу и омогућује им заједнички живот, у коме се погрешке лакше примећују и исправљају. Такав постојани надзор настојатеља много помаже напредовању у врлини.

4. Томе насупрот, већину од оних који су под

надзором свештеника притискају световне бригае, које их чине мање расположеним за духовна дела. Стога је учитељ дужан да, такорећи, свакодневно сеје како би се реч учења макар због непрекидности укрепила код слушалаца. Превелико богатство, висина власти, немарност која произилази од раскоши и много тога другог упропашћују посејано семе. Често густина тог трња не допушта да семе падне на површину земље. Са друге стране, превелика скорб, невоља сиромаштва, непрестана огорчења и други узроци који су супротни наведеним ометају бављење божанственим стварима. Осим тога, ни мали део грехова не може бити познат свештенику. Јер, како их може знати кад већи део људи не зна ни по лицу? Такве тешкоће су везане са његовим обавезама према народу. Ако, пак, неко размотри његове обавезе према Богу, видеће да су наведене тешкоће ништавне: толико друге захтевају већу и марљивију ревност. Какав, наиме, треба да буде онај ко се моли за читав град, или пре - за читаву васељену и умилостивљује Бога за грехе свих? Чак и смелост Мојсија и Илије ја сматрам недовољном за такву молитву. Он Богу приступа као да му је поверен сав свет и као да је отац свих, просећи и молећи за свеопште окончање рата и умирење метежа, за мир и благостање, за брзо избављење од свих појединачних и друштвених невоља које оптерећују све. Стога он сам треба толико да у свему превазилази све за које се моли, колико предстојатељ треба да превазилази све који се налазе под његовим покровитељством. А са ким ћемо га поредити у тренутку кад призива Светог Духа и врши Страшну Жртву, често додирујући свима заједничког Владика? Каква се од њега очекује чистота и каква побожност? Помисли о томе какве треба да буду руке које врше ту службу, какав треба

да буде језик који изговара такве речи, како треба да је света и чиста душа која прима такву благодат Духа? Тада и анђели стоје поред свештеника и цела скупина небеских сила узвикује док испуњавају место око жртвеника у част Онога који лежи на њему. У то довољно уверавају сама дејства која се тада врше. Једном сам чуо следећу причу једног човека: један презвитер, диван човек који је више пута имао виђења, баш у време службе угледа, колико му је било могуће, мноштво анђела, одевених у светле одежде, како окружују жртвеник сагнутих глава, слично војницима који стоје у присуству цара. И ја томе верујем. Неко други ми је причао оно што се сам удостојио да види и чује, а не неко други. Наиме, [он каже] да оне који се спремају да оду одавде [тј. умру] и који се са чистом савешћу причесте Тајнама при последњем издисају окружују анђели и прате их одавде ради примања Тајни. Ти, пак, не дрхтиш привлачећи моју душу ка тако свештеној Тајни и узводећи у свештеничко достојанство одевеног у нечисто рухо, иако таквог Христос изгони из заједнице осталих званица (Мт.22,13). Душа свештеника треба да сија слично светлости која осветљава васељену. Моју, међутим, душу окружава мрак од нечисте савести због чега је увек погружена у таму и не може никада са смелошћу да гледа на свог Владикау. Свештеници су *со земљи* (Мт.5, 13), а моју неразумност и неопитност у свему може ли ко лако поднети изузев тебе који си навикао да ме превише волиш? Свештеник не треба да буде само чист, с обзиром да се удостојио тако великог служења, већ и веома благоразуман и опитан у многومه. Он треба да познаје све житејско исто као и они који се крећу у свету и да буде слободан од свега више неголи монаси који живе по горама. С обзиром да општи са људима

који имају жене, који васпитавају децу, који поседују слуге, који су окружени великим богатством, који врше друштвена дела и поседују власт, он треба да буде многостран. Кажем многостран, а не лукав, не лажљив, не лицемер. Он треба да је испуњен великом слободом и смелошћу. Он треба да зна и да попусти уз корист, када околности захтевају, тј. да буде и кротак и строг. Он не треба да са свим потчињеним општи на исти начин, као што ни лекари не лече болеснике истим поступком и као што ни крманос не зна само једно средство за борбу са ветровима. И брод Цркве потресају постојане буре. Те буре не само да долазе споља, већ се рађају и изнутра и од свештеника захтевају велику пажњу и залагање.

5. Сва та разнообразна дејства усмерена су ка једном циљу - слави Божијој и сазидању Цркве. Велики је подвиг и велики труд монаха. Међутим, уколико неко упореди њихов труд са свештенством које се долично обавља, наћи се међу њима разлику као између обичног човека и цара. Код њих постоји велики подвиг, али у напору учествују и душа и тело, или боље рећи, већи његов део се обавља посредством тела. И ако оно не буде снажно, ревност остаје само ревност, без могућности да се изрази на делу. Напорни пост, лежање на земљи, бдење, неумивање, тешки труд и остало што потпомаже изнуравање тела у целини се напушта уколико тело није снажно за исцрпљивање. Овде се, пак, ради о чистој делатности душе и није неопходно да је тело здраво да би се пројавила врлина. Да ли нам крепост тела помаже да нисмо горди, гневљиви, дрски, већ трезвоумни, целомудрени, скромни, те да имамо сва остала својства која је блажени Павле набројао изображавајући превасходног свештеника (1.Тим.3,2)? То, пак, не може да се каже о врлини

монаха. Они који се баве позориштем имају потребу за многим оруђима - точковима, конопцима, мачевима, док се код филозофа сва делатност састоји у души, те нема потребе ни за чим спољашњим. Тако је и овде. Монаси имају потребу за добрим телесним условима и местима која су погодна за живот како не би били много удаљени од општења са људима и како би имали тишину пустиње. Они не треба ни да се лишавају благотворног ваздуха, с обзиром да за онога ко се изнурава постом ништа није штетније од лошег растворења ваздуха.

6. Ја нећу сада ништа рећи о томе колико су они принуђени да брину о припреми одеће и хране, старајући се да све сами за себе ураде. Свештеник, пак, нема нужде ни за чим тиме за своје потребе, већ живи без брига о себи и у општењу (са паством) у свему што не доноси штету, слажући сва познања у ризницу своје душе. [Шта] ако неко почне да превазноси усамљивање у самом себи и удаљавање од општења са народом? И ја бих то назвао знаком трпљења, али не и довољним доказом потпуне душевне храбрости. Онај ко управља кормилом у пристаништу још не показује довољан доказ за своје искуство. Онога, пак, ко и усред мора и за време буре спасе брод сви морају назвати превасходним кормиларом.

7. Према томе, ми не треба да се претерано дивимо томе што се монах, живећи у усамљености, не смућује и не чини многе и тешке грехе: он је, наиме, удаљен од свега што раздражује и узнемирава душу. Међутим, онај ко је посветио себе на служење целом народу и ко је обавезан да носи грехе многих заиста заслужује аплаузе и дивљење свих уколико остаје непоколебив и тврд, те у бурно време управља душом као и за време тишине. Он је заиста јасно

доказао своју храброст. Стога се ни ти немој чудити што ја, избегавајући тргове и општење са људима, немам против себе много тужилаца. Не треба се дивити што ја за време сна нисам грешио, што нисам падао без борбе и што нисам добио рану без битке. Кажи ми, наиме, ко ће да ме изобличи и открије моју порочност. Овај кров и ова келија? Али, они не могу да говоре. Или, моја мајка која боље од свих зна моје особине? Али, са њом нарочито немам ништа заједничко и међу нама никада нису биле расправе. А чак и да се то десило, ипак нема ни једне тако сурове и нечедољубиве мајке која би без икаквог разлога и без принуде стала да ружи и срамоти пред свима онога кога је носила, родила и васпитала. Али, кад би неко усхтео да марљиво испита моју душу, нашао би много слабости, као што знаш и ти сам који си више од свих навикао да ме уздичеш похвалама пред свима. Ја то не говорим из скромности. Сети се само колико сам ти пута говорио (кад је међу нама реч била о томе) да бих хиљаду пута радије изабрао да заслужим о себи добро мишљење као предстојатељ Цркве, неголи као монах, само кад би ме неко поставио пред такав избор. Ја никад пред тобом нисам престао да ублажавам оне који су могли исправно да обављају то служење. И нико неће оспоравати да ја не бих побегао од онога што сам ублажавао, само кад бих био способан да га обављам. Али, шта да радим? За предстојање црквено ништа није толико некорисно као беспосленост и безбрижност, коју неки називају дивним подвижништвом. Ја у њему, пак, налазим завесу са властиту неприкладност, покривајући њиме мноштво мојих недостатака и не допуштајући да ее открије. Онај ко је навикао да се налази у таквој бездејствености и да живи у великом безмолвију,

осећа немир и смућење због свог неискуства, чак и да има велике природне способности, те велики део снаге губи, остављајући је неупотребљеном. А уколико је при томе и спор умом и неискусан у красноречју и супротстављању, ниуколико се неће разликовати од камених (статуа). Стога мали број из тог подвижништва прелазе на подвиг свештенства. Осим тога, и од њих већи део се показује као неспособан, пада духом и доживљава непријатне и тешке последице. И то уопште није чудно. Пошто подвизи и упражњавања нису исти, онај ко се подвизава у једноме уопште се не разликује од оних који се не упражњавају у другоме. Онај ко излази на попрште свештенства нарочито треба да презире славу, да савлађује гнев, те да је испуњен сваком благоразумношћу. Онај, пак, ко се посветио монашком животу нема никаквог повода да се у томе упражњава. Поред њега нема људи који би га раздраживали, како би могао да се привикне да кроћује силу гнева. Нема људи који би га хвалили и тапшали му како би се научио да пренебрегава народне похвале. Он нема много потребе ни за благоразумношћу која је неопходна у црквеним делима. Стога они, приступајући подвизима које нису искусили, ступају у недоумицу, осећају тешкоћу и долазе до смућења. Осим тога, они не успевају ни у врлини, а често губе и оно са чиме су дошли.

8. **Василије** је рекао: Па шта? Зар да се на управљање Црквом постављају људи који живе у свету и старају се о житејским стварима, који се упражњавају у расправама и свађама, који су испуњени мноштвом неправди и који су навикли на раскош?

Златоуст: Успокој се, блажени, рекох. При избору свештеника о таквима не треба ни мислити.

Треба мислити само о онима који, живећи и општећи са свима, могу боље од самих инока да сачувају ненарушену чистоту и целомудреност, спокојство, благочашће, трпљење, трезвоумље и остале добре особине које су својствене монасима. Ако пак, онај ко има много слабости (али их у усамљености може сакрити и без општења са људима задржати недејственим) ступи пред сав [народ], неће постићи ништа друго осим што ће постати смешан и подврћи се великој опасности. То се и мени скоро десило. Једино је промисао Божији отклонио тај огањ од моје главе. Такав човек никад не може да се сакрије уколико се постави на видело, већ се увек изобличи. Као што огањ испитује метална вештаства, тако и клир испитује људске душе и препознаје да ли је неко гневљив, или малодушан, или честољубив, или горд, или има неки други порок. Он брзо обнаружује све слабости. И не само да их обнаружује, него их чини тежим и упорнијим. Уколико се позлеђују, ране тешко зацељују. Тако је и са душевним страстима: уколико се изазивају и раздражују, утолико обично постају жилавије и оне који су им предани наводе на учестало грешење. Непажљивог човека оне наводе на славољубље, на надменост и користољубље, увлаче га у раскош, ослабљеност и немарност и, мало по мало, у остале пороке који се од њих рађају. Међу људима у великој мери може ослабити ревност душе и умањити се њено стремљење ка Богу. На то утиче пре свега општење са женама. Предстојатељ који напаса своје стадо не може да брине само о једном делу - о мушкарцима, а да други део, тј. жене остави занемарене. Оне нарочито ишту старање с обзиром да су склоније ка греху. Онај ко прими епископство треба да се стара и о њиховом здрављу, и то у истој мери, ако не и већој. Он је дужан да их посећује кад

су болесне, да их теши кад су жалосне, да их прекорева кад се предају немарности, да им помаже кад су сиромашне. Док све то испуњава, лукави ће наћи много путева за напад, уколико се не огради тврдом оградом. Поглед не само на неуздржљиву, него и на целомудрену жену погађа и смућује душу, ласкања је varaју, почасту поробљују, а пламена љубав (иначе узрок свих добара) постаје узрок безбројних зала за оне који се њом не користе правилно. Осим тога, и непрестане бригае отупљују оштрину ума и онога ко је способан да се [у молитви] узноси као птица чине тежим од олова. И гнев који овлада душом слично диму помрачује сву њену унутрашњост. И ко може избројати сва остала штетна дејства - увреде, ниподаштавања, прекоре од виших и од нижих, од разумних и од неразумних?

9. Обично су људи који нису способни за исправно суђење строги и спори да прихвате оправдање. Дobar предстојатељ не треба да презире ни такве људе, већ треба да одговара на оптужбе свих њих са великом кротошћу и са спремношћу да им радије опрашта њихове неразумне прекоре, неголи да се вређа и гневи. Пазећи се да га ученици не подозревају у поткрадању, блажени Павле је и друге увео у располагање новцем: *Да нас ко не покуди за наше руковање оволиким обиљем прилога* (2.Кор.8,20). Утолико пре смо ми дужни да учинимо све да укинемо рђава подозрења, чак и уколико су лажна, неразумна и потпуно несагласна са нашом славом. Ми ни од једног греха нисмо толико далеки као Павле од поткрадања. Па ипак, иако тако далек од тог рђавог дела, он није пренебрегао подозрење народа које је било веома бесмислено и безумно. Јер, заиста је било безумно у тако нечем подозревати ту блажену и дивну^лаву. Па ипак, без обзира што је то

подозрење било тако неразумно да се могло јавити једино код суманутог човека, Павле унапред одстрањује његове узроке. Он није презрео нерасудност народа и није рекао: "Коме може доћи намисао да ме подозрева у томе када су и чуда и скромност мог живота привукли свачије уважавање и дивљење". Потпуно супротно, он предвиђа и претпоставља то рђаво подозрење и чупа га из корена, или боље рећи, не допушта ни да никне. Због чега? Стога што *се старамо за добро не само пред Господом него и пред људима* (2.Кор.8,21). Толико и још више треба уложити старање да се искорени и заустави поникла рђава гласина. Треба чак издалека предвидети откуда би могла да се појави и унапред укинути разлоге због којих она ниче. Уопште не треба чекати да се она обликује и распространи у устима народа, с обзиром да тада већ неће бити лако да се искорени. Заправо, тада то може бити врло тешко, или чак немогуће, с тим што ће постојати и опасност да се изазове штета за народ. Уосталом, кад ћу се већ ја зауставити у покушају да учиним немогуће? Набрајати све овдашње тешкоће значи [покушавати] измерити море. И онај ко је чист од сваке страсти (што је, уосталом, немогуће) неизбежно трпи безбројне горчине због исправљања сагрешења других. Колики би, замисли, тек бездан напора и брига и страдања требало да поднесе онај коби, при сопственим слабостима, хтео да савлада и своје и туђе пороке!

10. **Василије** је рекао: Ти се, пак, сада не подвизаваш у тим напорима и немаш брига, живећи усамљено?

Златоуст: Имам и сада, рекох. Зар може човек који проводи овај многотрудни живот да буде слободан од брига и подвига? Међутим, није исто

отиснути се у бескрајно море и препливатати реку. Управо је таква разлика између тих брига. И сам бих пожелео да могу да будем користан за друге: то би и био предмет моје усрдне молитве. Међутим, пошто не могу принети корист другоме, ја се задовољавам тиме да, у крајњој мери, успем да самог себе спасем и извучем из буре.

Василије је рекао: Зар ти то заиста сматраш великим делом? И да ли уопште мислиш да се спасеш уколико не користиш никоме другоме?

Златоуст: Добро си и исправно рекао, одговорих. Ни ја не верујем да неко може да се спасе уколико ништа не чини за спасење ближњега. Несретном служи није ништа помогло што није умањио таланат. Њега је упропастило то што није умножио дато и донео удвојено (Мт.25,24-30). Уосталом, ја мислим да ће за мене бити боља лака казна због кривице што нисам спасао друге, неголи због тога што сам погубио и себе и друге, поставши лошији по примању такве части. Ја сам уверен да ме сада очекује казна која одговара тежини мојих грехова. По примању части мене не би очекивала само дупла или тродупла, већ вишеструка казна како за саблажњавање многих, тако и за увреду Бога који ме је удостојио велике части.

11. Бог је и Израиљце силно укоревао, показујући им да су заслужили већу казну за грехе почињене после преимућстава која им је даровао. Понекад је Он говорио: *Само сам вас познао међу свим племенима на земљи. Стога ћу на вама одмаздити све грехе ваше.* А понекад Це говорио]: *И подизах између синова ваших пророке и између младића ваших свештенике* (Ам.3,2; 2,11). И још пре пророка, при установљивању жртве Он жели да покаже да греси

свештеника подлежу много већој казни, неголи греси обичних људи: за свештеника је требало приносити жртву као и за цео народ (Лев.4). Тиме Он изражава да ране свештеника имају потребу за највећом помоћи, која је равна помоћи за ране целог народа. А оне не би имале потребу за највећом помоћи да нису најтеже. Оне, пак, нису најтеже по својој природи, него због достојанства свештеника који их чини. И зашто ја говорим о људима који врше то служење? Чак и кћери свештеника, које немају никакве везе са свештенством, услед достојанства својих отаца потпадају под тежу казну за грехе, [неголи остале жене]. Преступ је исти и код њих и код кћери обичних људи (на пример - прељуба), али се оне кажњавају много теже (Лев.21,9; Пон.Зак.22,21).

12. Видиш ли са коликом очевидношћу ти Бог саопштава да начелник заслужује много већу казну неголи потчињени? Онај ко кћи свештеника кажњава више него све друге ћерке због њеног оца, ни самог виновника таквог повећања казне неће казнити подједнако као и друге, већ много више. И то је праведно. Јер, штета се не ограничава само на самог начелника, већ погубљује и душе слабијих људи који гледају на њега. Желећи то да нагласи, и пророк Језекиљ је разликовао суд над овновима од суда над овцама (Јез.34,17). Да ли ти је јасно сада да сам имао разлога што сам се уплашио? Реченоме ћу додати још нешто: сада треба да се много трудим да ме душевне страсти не савладају потпуно. Међутим, тај труд подносим и не удаљујем се од подвига. Тако таштина и сада овладава мноме, али се често наоружавам против ње, схватајући да се налазим у ропству. А дешава се и да прекоревам поробљену душу. И сада ме нападају рђаве жеље, премда не подижу толико силан пламен, с обзиром да очи не

могу да споља добију вештаство за тај огањ. Осим тога, ја не могу да чујем онога што говори рђаво: од тога сам потпуно слободан будући да не постоје они који разговарају. Зидови, наравно, не могу да говоре. На исти начин не могу да избегнем ни гнев, премда код мене и нема људи који би ме опседали. Често сећање на непристојне људе и њихове поступке пали моје срце, премда не у потпуности. Ја брзо гасим његов пламен и умирујем га, убеђујући се да је веома неприлично и крајње несретно оставити своје пороке и занимати се пороцима ближњих. Ступивши, пак, међу народ и предавши се неспокојству, ја не бих био у стању да себи дајем такве савете, нити да налазим такве руководствене помисли. Они које је захватио неки поток, или нешто друго, и носи их по стрмини, могу да предвиде своју погибао, ка којој су ношени, али не могу да измисле никакву помоћ за себе. Тако би се десило и са мном: павши у велику буру страсти видео бих казну која се сваки дан повећава, али не бих био више у стању, као раније, да се удубим у себе и да задржим јаросне пориве са свих страна. Моја душа је слаба и мала и поводљива не само на те страсти, већ и на гору од свих - завист. Она не може спокојно да поднесе ни увреде, ни почаст, већ је једне доводе до унија, а друге - прекомерно надимају. Када су здраве и снажне, љуте звери савлађују оне који се боре са њима, нарочито ако су слаби и неискусни. Ако се, пак, изнуре глађу, смириће се њихова јарост и нестати већи део снаге, тако да у борбу и сукоб са њима већ може да ступи и човек који није нарочито храбар. Тако бива и са душевним страстима: онај н'о их ослабљује, чини их покорним здравом разуму, а ко их усрдно храни припрема себи најтежу борбу и чини их толико страшним да ће сав живот проводити у ропству и страху. А каква је храна за те звери? За

таштину - почаст и похвале, за гордост - власт и висина господарења, за завист - прослављање ближњих, за среброљубље - штедрост дародаваца, за неуздржљивост - раскош и чести сусрети са женама, и за друге - нешто друго. Све те звери ће ме силно напасти уколико иступим, те ће растрзати моју душу и довести ме у ужас, а мени ће бити веома тешко да их одбијем. Остајући, пак, овде, имаћу велику муку да их савладам: у ствари, њих потчињава благодат Божија, те до мене стиже само њихова рика. Због тога ја остајем недоступан у овој келији, без опхођења и неуљудан, стрпљиво слушајући мноштво других сличних ниподаштавања, које бих радо хтео да отклоним. Немајући могућности за то, ја се скрушавам и скорбим. Немогуће је да будем друштвен и да уједно останем у садашњој сигурности. Стога и тебе молим пре да пожалиш, неголи да окривљујеш онога ко се налази у тако тешком положају. Међутим, ја те још нисам убедио. Стога је остало да ти кажем и оно што је још једино остало сакривено. Може бити да ће то многим изгледати невероватно: ипак, ја се нећу постидети да га откријем. Моје речи ће обнудити рђаву савест и мноштво мојих грехова. Али, кад ће свезнајући Бог да ме суди строго, шта ми још значи незнање људи? Шта је још остало неоткривено? Од дана када си ми саопштио о тој намери (да нас изабери за епископе) ја сам често био у опасности да се потпуно ослабим телом: такав страх и унизије су завладали мојом душом. Представљајући себи славу невесте Христове, њену светост, духовну красоту, мудрост, благољепије и размишљајући о својим слабостима, ја нисам престајао да је оплакујем и да себе називам несретним. Често сам уздисао и са недоумицом говорио самом себи: "Кома је то пало на ум? Чиме је

толико сагрешила Црква Божија? Чиме је она толико прогневила свог Владiku кад се предаје мени (најпрезренијем од свих) и подвргава таквој срамоти". Често размишљајући на тај начин у себи и не могавши да поднесем мисао о таквој неприкладности, ја сам падао од исцрпљености слично ослабљенима, не могући ништа ни да видим, ни да чујем. Када је пролазила да обамрост (с обзиром да је понекад и нестајала), наступале су сузе и униније, а после дуготрајних суза је опет наступао страх који је смућивао, ослабљивао и потресао мој ум. У таквој бури сам ја проводио прошло време, а ти ниси знао: ти си мислио да живим у миру. Сада ћу ти, пак, открити буру моје душе. Може бити да ћеш ми због тога опростити, прекинувши да оптужбама. Међутим, како ћу то да ти откријем? Кад би усхтео да видиш јасно требало би да обнажим своје срце. Међутим, како је то немогуће, постараћу се да ти, у крајњој мери, у некој магловитој слици представим мрак мог унинија. Ти ћеш, пак, на основу тог изображења судити о самом унинију. Замислимо да је кћи цара који влада свом васељеном постала невеста и да се одликује необичном лепотом, која превазилази људску природу и која много превазилази све жене, те душевном врлином која и све мушкарце који су били и који ће бити оставља иза себе, док благом нарави превазилази све захтеве мудрољубља, а благообразношћу свог лица помрачује сваку телесну красоту. Замислимо, затим, да њен женик девојке гори љубављу према њој не само због тога, већ и стога што према њој осећа нешто посебно, силом своје привезаности превазилазећи и најстрасније љубавнике из историје. Најзад, замислимо да је он који гори љубављу однекуда чуо да са његовом дивном љубљеном

намерава да у брак ступи један од ништавних и презрених људи, низак по пореклу и неугледан по телу, и најнеприкладнији од свих. Да ли сам ти довољно изобразио своју жалост? Да ли треба да и даље наставим ту слику? Мислим да је то довољно да бих ти изразио своје униције: ради тога сам ти и навео тај пример. Да бих ти, пак, изразио меру мог страха и запрепашћења прећи ћу на другу слику. Замисли војску стављену из пешака и коњаника и морнара. Множина лађа је покрила море, а гомила пешака и редови коњаника равницу и врхове брегова. На сунцу блешти гвоздено оружје и његови зраци се одбијају о шлемове и штитове, док се звука копаља и топот коња диже до самог неба. Нигде се не види ни море ни земља, већ свуда само челик и гвожђе. Наспрам њих се постављају непријатељи, дивљи и неукротиви људи. Наступило је већ и време сукоба. Тада неко наједанпут узима једно дете које је васпитано на селу и које не зна ништа друго осим фруле и штапа и облачи га у гвоздени оклоп. Затим га води око читавог табора и показује му одреде са њиховим четовођама, стрелце, праћкаре, пуковнике, војводе, тешко наоружану пешадију, коњанике, копљанике, лађе са њиховим заповедницима, војнике на лађама и мноштво сложеноса оружја на лађама. Онда му показује и све непријатељске редове, њихова свирепа лица, необичну ратну опрему и безбројно мноштво оружја, дубоке ровове, оштре провалије и непрелазне врлети. Он му показује и непријатељске коње који као да лете силом враџбина и оруженосце који као да се носе по ваздуху дејством свих врста чарања. Нека му затим наброји све ужасе рата: облаке копаља, кишу стрела, велику маглу, таму и најмрачнију ноћ коју ствара мноштво избачених стрела које својом густоћом заклањају сунчеве зраке,

прашину која потамљује очи као и помрчина, потоке крви, стењање оних који падају, дреку оних који стоје, гомилу поваљаних, кола обaгрена крвљу, коње који са својим јахачима стрмоглавце падају ради мноштва поваљаних лешина, земљу на којој је све помешано - крв, лукови и стреле, коњска копита и људске главе поред њих, рука и врат, голеница и расцепане груди, мозак прилепљен за мач, поломљене оштре стреле забодене у очи. Нека му наброји и муке борбе на мору: лађе које горе наспред воде или које тону са војном посадом, брујање воде, крикове лађара, урлик војника, пену сачињену од таласа и крви која удара у бродове, мртве који леже на палубама, дављенике, пливаче, оне који су избачени на копно, оне које таласи носе и који лађама ометају кретање. Јасно му показавши све ратне ужасе, нека му дода и невољу заробљеништва, и ропство које је теже од сваке смрти. Казавши му све то, нека му заповеди да одмах седне на коња и прими вођство над свом том војском. Мислиш ли да би тај дечко био кадар да само чује ту причу? Зар не би он већ од првог призора испустио дух?

13. И немој мислити да ја речима преувеличавам ствар. (Тако може изгледати) стога што смо ми затворени у телу као у некој тамници и не можемо да видимо ништа невидљиво. Ти, пак, речено немој сматрати преувеличавањем. Када би својим очима могао да видиш најмрачнију војску и најбешњи напад ђавола угледао би много већу и ужаснију битку од оне коју сам насликао. Ту нема ни челика, ни гвожђа, ни коња, ни кола, ни точкова, ни ватре, ни стрела, ни других сличних видљивих предмета. Ту су друга, много страшнија оруђа. Таквим непријатељима није потребан ни панцир, ни штит, ни мач, ни копље. Сам поглед на ту проклету војску кадар је да порази душу,

уколико није храбра и уколико не буде, пре свега, укрепљена промислом Божијим. Кад би било могуће да, одбацивши од себе ово тело или заједно са њим, чисто и без страха сопственим очима угледаш сву војску ђавољу и његову битку са нама, не би увидео потоке крви и мртва тела, већ такву погибију душа и тако тешке ране да би ти сва слика рата коју сам ти малочас представио изгледала као дечија игра или чак забава, а не као сукоб: тако је много поражених сваки дан. И те ране не причињавају смрт коју изазивају телесне ране. Колико се душа разликује од тела, толико се и та друга смрт разликује [од телесне смрти]. Добивши рану и павши, душа не лежи без осећаја као тело, већ се овде мучи од уједа зле савести. По одласку одавде, пак, у време Суда она се предаје вечном мучењу. Онај ко не осећа бол од рана које му наноси ђаво својом неосетљивошћу на себе навлачи још већу невољу. Јер, онај ко није пострадао од једне ране ускоро добија и другу, а после друге и трећу. Видећи да је душа човека немарна и да занемарује претходне ране, нечисти га рађава до последњег даха. Уколико хоћеш да сазнаш и за начине његовог нападања, видећеш да су веома снажни и разноврсни. Нико не зна толико видова обмана и превара: тај нечисти је управо тиме стекао велику силу. И нико према својим најгорим непријатељима не може имати толико непомирљиво непријатељство колико лукави демон има према људском роду. Уколико се још погледа на ревност са којом он води борбу, биће смешно и да га поредимо са људима. Онај ко изабере најљуће и најсвирепије звери и упореди их са његовим беснилом приметиће да су оне веома кротке и тихе у односу на њега. Тако он дише јарошћу против наших душа. Осим тога, и време оних битки је кратко, а постоје и многи

одмори. И ноћ која наступа, и умор од борбе, и време за узимање јела, и много друго обично војнику пружа одмор, при чему он може да скине оружје, да се унеколико ободри, препороди храном и пићем, те другим средствима обнови ранију снагу. У борби, пак, са лукавим онај ко хоће да остане без ране никад не може да остави оружје, нити да се преда сну. Треба изабрати једно од двога: скинути оружје и пасти и погинути, или свагда стојати наоружан и будан. Тај непријатељ увек стоји са својом војском очекујући нашу непажњу: он се више стара о нашој погибли, неголи ми о свом спасењу. Онима који нису непрестано бодри његова невидљивост борбу чини врло тешком. Он напада изненада (што пре свега причињава мноштво зала). И ти си желео да у тој борби ја предводим Христове војнике? Међутим, то би значило да их предводим за ђавола. Шта ако је онај ко је дужан да управља и руководи другима неискусан и слабији од свих? Својим неискуством издајући оне који су му поверени, он ће више да их предводи за ђавола, неголи за Христа. Али, зашто уздишеш? Зашто плачеш? Оно што се сада десило са мношћом није за плач, него за весеље и радост.

Василије је рекао: Али, не и мој положај. Напротив, он је за безмерно ридање. Јер, сада сам једва успео да схватим у какве невоље си ме вргнуо. Ја сам дошао код тебе да сазнам шта да говорим у твоју одбрану пред тужиоцима, а ти ме отпушташ натоваривши на мене нову бригу. И ја се више не старам о томе, него како ћу да одговарам за себе и за своје грехе пред Богом. Ипак, молим те и преклињем: уколико имаш неко старање о мени, ако имаш *неку утеху у Христу, ако ли топлину љубави, ако ли саосећање и самилост* (Фил.2,1), пружи руку помоћи, говори и чини све што може да ме ободри (с обзиром

да знаш да си ме ти више од свих подвргао тој опасности). Немој дозволити да ме оставиш ни на најкраће време, већ удеси да заједно са тобом још пријатељскије него раније проводимо живот.

Златоуст: Осмехнувши се, ја рекох: Чиме ти ја могу помоћи? Какву корист ћу ти принети при таквом бремену брига? Али, ако ти је угодно, немој падати у унијије, мила главо. Ја ћу са тобом проводити време које ти преостане од брига, тј. време за одмор. Ја ћу те тешити и нећу пропустити ништа што је у мојој моћи. Заплакавши још јаче, он је устао. Загрливши га и пољубивши његову главу, ја сам га повео, саветујући га да храбро понесе оно што се десило. Верујем Христу, рекох, који те је призвао и који ти је предао своје овце, да ћеш од тог служења стећи смелост која ће ти омогућити да и мене, који ћу бити у опасности, у онај дан примиш у своју вечну обитељ.

<< [претходна](#) [[садржај](#)
] следећа >>

[Светосавље.орг](#) :: [Библиотека](#)